

Keywords: corporation, legal entity, business partnerships, non-business partnerships, corporate rights, right to participate.

Кузьмич О.Я.

УЧАСНИКИ (СУБ'ЄКТИ) ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН ЯК ОДИН ІЗ КРИТЕРІЇВ ВИЗНАЧЕННЯ ТРЕТІХ ОСІБ

УДК 347

<https://doi.org/10.15330/apiclu.51.76-87>

Актуальність теми дослідження. Проблематика участі третіх осіб у цивільних правовідносинах неодноразово знаходилася у центрі уваги з боку науковців, однак що стосується розробки одного з наукових критеріїв, який необхідно брати за основу при визначенні третіх осіб, а саме учасники (суб'єкти) цивільних правовідносин, то це питання на сьогодні є найменш дослідженим, що й зумовило актуальність проблематики наукового дослідження.

Стан дослідження. Участь третіх осіб у цивільних правовідносинах неодноразово перебувала у центрі уваги серед науковців, підтвердженням чого слугують праці таких авторів як Є.О. Харитонов, О. І. Харитонova, М. А. Рожкова, Т. В. Боднар, Н.Ю.Голубева, С. Ф. Кечекьян та ін., однак що стосується дослідження учасників (суб'єктів) цивільних правовідносин саме через призму одного з критеріїв, які мажуть братися за основу при визначенні третіх осіб, то це питання не знаходило належної уваги серед науковців.

Мета і завдання статті є розробка одного з наукових критеріїв, а саме учасників (суб'єктів) цивільних правовідносин який поряд з іншими має братися за основу при визначенні третіх осіб.

Виклад основного матеріалу. Аналіз цивільного законодавства України та судової практики зокрема, свідчить про відсутність єдиних критеріїв, які можна взяти за основу при визначенні третіх осіб.

Що стосується юридичної літератури, то визначальними критеріями є наступні: цивільні правовідносини, які беруться за основу, учасники (суб'єкти) цивільних правовідносин, а також пра-

вовий зв'язок третьої особи з цивільними правовідносинами, які беруться за основу. Однак незалежно від існуючих у науці цивільного права підходів у розумінні третьої особи, основоположним критерієм щодо їх визначення є виникнення цивільних правовідносин, які можна взяти за основу.

Так, передбачаючи коло відносин, які охоплюються цивільним законодавством (ст. 1 ЦК України), законодавець у ст. 2 ЦК України визначає й коло учасників таких відносин, якими згідно із ч. 1 цієї статті є фізичні та юридичні особи. Згідно із ч. 2 цієї статті учасниками цивільних відносин є також держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, іноземні держави та інші суб'єкти публічного права. Як зазначено з цього приводу в юридичній літературі, у різні історичні періоди коло учасників цивільних відносин змінювалося, постійний процес трансформації суспільних відносин, що органічно потребує створення все нових суб'єктних форм участі в цивільних правовідносинах, сприяє появі нових видів учасників цивільних відносин, у тому числі з максимальним відокремленням від конкретної людини. Це, власне, і було, як зауважується, досягнуто шляхом втілення в юридичну практику різних видів штучної, відмінної від людини особи. Причому, якщо з часу визнання за кожною людиною правосуб'єктності можливо було констатувати завершення будь-яких дискусій з цього приводу, то щодо видів штучних осіб, які мають можливість брати участь у цивільних правовідносинах, подібний висновок ще передчасний, хоча б, зазначається, з огляду на ту обставину, що подальший розвиток суспільних відносин потребує все нових видів суб'єктів права та породжує їх. Разом з тим, відбувається і зворотний процес, унаслідок якого певні штучні суб'єктні утворення з тих чи інших причин втрачають наявну в них здатність до участі в цивільних правовідносинах. Не стала винятком у цьому процесі й вітчизняна юриспруденція [14, с. 26-27].

Як впливає з наведеного, учасниками цивільних відносин виступають передусім особи, наділені цивільною правоздатністю та дієздатністю. Цивільна правоздатність та дієздатність є тими правовими властивостями, які дають змогу таким особам

як учасникам цивільних відносин вступати між собою в різного роду цивільні правовідносини. Як зазначено в юридичній літературі, у нормах об'єктивного права визначено коло можливих, але не конкретних (поіменованих) його суб'єктів, причому, в одних випадках, законодавець розповсюджує норми на всіх суб'єктів, а в інших – тільки на визначене коло (дія норм за колом осіб) [9, с. 79]. Тобто учасниками цивільних відносин є особи та інші публічно-правові утворення, коло яких є чітко визначеним у ст. 2 ЦК України, які, володіючи цивільною правоздатністю та дієздатністю, можуть брати участь у цивільних правовідносинах. Вступивши в цивільні правовідносини, такий учасник стає його суб'єктом, набуваючи у таких правовідносинах суб'єктивних прав та обов'язків.

Що стосується суб'єкта цивільних правовідносин як поняття, то воно у ЦК України не визначено. Однак як правова категорія воно має місце й аналізується в доктринальних дослідженнях. Так, Ю. К. Толстой, аналізуючи теоретичні аспекти цивільних правовідносин, пише, що стосується суб'єктів, то вони поряд із суб'єктивними правами й обов'язками, які приурочені до них, мають розглядатися як елемент правовідношення. Не може бути безсуб'єктних правовідносин, бо всяке правовідношення є суспільним відношенням, яке існує між людьми і групами людей [19, с. 67]. В. С. Ем, як прибічник формального підходу, згідно з яким правовідношення відокремлюється від фактичних суспільних відносин, формою яких воно є, зазначив, що термін «суб'єктивне» використовується для характеристики прав і обов'язків як елементів змісту правовідносин не у філософському аспекті, а в прикладному – виключно з метою показати належність цих прав і обов'язків чітко визначеним суб'єктам. Тому, правовідносини – це зв'язок суб'єктів урегульованого правом суспільного відношення, який виявляється в наявності в них суб'єктивних прав і обов'язків [7, с. 89].

Таким чином, будучи одним із елементів цивільних правовідносин, суб'єкт як поняття персоніфікує учасників цивільних відносин, коло яких визначене в ст. 2 ЦК України, які за наявності відповідних передумов уже вступили у цивільні правовідносини. Це вже ті учасники, які є носіями суб'єктивних прав та обов'яз-

ків, а не тільки правомочностей, які охоплюються цивільною правоздатністю та дієздатністю. Суб'єктивне право є суб'єктивним у тому розумінні, говорить В. В. Надьон, що, по-перше, пов'язане із суб'єктом і, по-друге, залежить від його волі та свідомості [13, с. 84].

Як один із елементів цивільних правовідносин суб'єкт цивільних правовідносин є таким, що перебуває в безпосередньому правовому зв'язку із суб'єктивними правами та обов'язками. Як зазначено в юридичній літературі, юридичний зміст цивільного правовідношення – це суб'єктивні цивільні права і суб'єктивні цивільні обов'язки у своїй безпосередній реалізації [5, с. 301]. Суб'єктивні права традиційно визначають через вид і міру можливої поведінки уповноваженої особи, а суб'єктивні обов'язки як вид і міру належної поведінки, яким мають відповідати зобов'язані особи [9, с. 116; 5, с. 32; 13, с. 340-342; 4, с. 10].

Як свідчить наведене, за змістом учасник цивільних відносин як поняття персоніфікує коло осіб, а також інших публічних утворень, про яких йдеться в ст. 2 ЦК України, які володіючи цивільною правоздатністю та дієздатністю можуть брати участь у цивільних правовідносинах. Як наслідок, вступивши у відповідні цивільні правовідносини такі учасники стають вже його суб'єктами. Тому якщо суб'єкт цивільних правовідносин персоніфікує відповідного учасника, як такого, який уже вступив у цивільні правовідносини, то учасник як поняття за своїм змістом персоніфікує відповідне коло осіб та інші публічно-правових утворення, про які йдеться у ст. 2 ЦК України, які, володіючи цивільною правоздатністю та дієздатністю, можуть брати участь у цивільних правовідносинах. Тобто на відміну від учасника поняття суб'єкт цивільних правовідносин є більш конкретним.

Слід зауважити, що поряд із поняттям суб'єкт цивільних правовідносин в юридичній літературі як і в цивільному законодавстві зустрічається поняття суб'єкт цивільних прав. Наприклад, що стосується змісту таких понять як «суб'єкти права» та «суб'єкти правовідносин», то в доктринальних дослідженнях із теорії права акцентується передусім увага на їх рівнозначності. Проте, як виняток із правила підкреслюється наступне, по-перше,

конкретний громадянин як постійний суб'єкт права не може бути одночасно учасником усіх правовідносин; по-друге, новонароджені, малолітні особи, не є суб'єктами більшості правовідносин; по-третє, правовідносини – не є єдиною формою реалізації права [Теория, с. 517].

Відомий дослідник С. Ф. Кечек'ян суб'єкт права як поняття також ототожнював із суб'єктом правовідношення. При цьому, як вважав автор, достатньо одного терміна «суб'єкт права», під яким слід розуміти: 1) особу, яка бере участь, або 2) може брати участь у правовідносинах. У першому випадку поняття «суб'єкт права» збігається з поняттям правоздатності. Водночас, якщо йдеться про правовідношення, яке вже виникло, то під суб'єктом права, на думку автора, слід розуміти носія прав і обов'язків у конкретному правовідношенні [11, с. 83].

У теорії права суб'єкт права, за загальним правилом, розглядається як особа, яка володіє правосуб'єктністю [2, с. 138], тобто здатна бути учасником правовідносин. С. А. Зінченко, аналізуючи поняття суб'єкта права, дійшов висновку, що воно не належить до жодної з галузей права. Це наукова абстракція, якою, як вважає автор, закріплюється сутність права в контексті потенційних суб'єктів – його носіїв. Порівняно із правосуб'єктністю, це не тожні за своїм змістом поняття, первинною є категорія «суб'єкт права», при цьому, як зазначається, у суспільстві суб'єкти можуть бути носіями різноманітних, у тому числі неправових зв'язків і відносин. Для того, щоб стати суб'єктом права, вони повинні володіти правосуб'єктністю, у зв'язку із чим правосуб'єктність складає на відповідному абстрактному рівні зміст вихідного, фундаментального міжгалузевого поняття «суб'єкт права». «Правосуб'єктність» є правове становище особи в суспільстві, яким констатується факт визнання її суб'єктом чинної системи права. Тому, робиться висновок, це наукова абстракція правової дійсності, що закріплює єдине ціле, яке не зводиться до правового положення суб'єктів в будь-якій галузі права [9, с. 72]. Однак унаслідок закріплення право-діездатності нормами об'єктивного права ніяких правовідносин не виникає. Для їх виникнення необхідні конкретні юридичні факти, завдяки яким можливий меха-

нізм руху норм об'єктивного права, що забезпечує формування і дію правосуб'єктності. Для цього має виникнути суб'єкт права. За відсутності конкретного суб'єкта нормативна модель правосуб'єктності не діє, але й особа не стає суб'єктом права, якщо правосуб'єктність не «закладена» законодавцем у нормах об'єктивного права [9, с. 76].

При цьому, у цивілістичній літературі даним поняттям з одного боку персоніфікуються учасники, які володіють цивільною правоздатністю та дієздатністю, і як наслідок, можуть брати участь у цивільних правовідносинах [1, с. 19; 15, с. 8-9], а з іншого боку - учасники, які є вже носіями прав та обов'язків суб'єктивного характеру у межах конкретних цивільних правовідносин [20, с. 39-41; 8, с. 78-86]. Як наслідок, не даремно О.Є. Харитонов та О. І. Харитонova запропонували виділяти поняття суб'єкта права в об'єктивному розумінні та суб'єкта права в суб'єктивному розумінні [17, с. 39-41]. В першому випадку, як вважають правники, має йтися про суб'єктів, які є носіями прав та обов'язків, які закріплені в нормах об'єктивного права, а в останньому випадку суб'єктивних прав та обов'язків в межах конкретних цивільних правовідносин.

В окремих випадках зміст поняття суб'єкт цивільних прав в юридичній літературі розглядається через призму способу створення відповідної юридичної особи чи відповідного утворення загалом [14, с. 28-29]. Зокрема, О. О. Первомайський на підставі аналізу ст. 2 ЦК України дійшов висновку, що у ЦК України здійснено поділ учасників цивільних правовідносин, по-перше, на звичних, свого роду природних учасників цивільних правовідносин: фізичних та юридичних осіб, які, власне, й є у виключному переліку різновидами суб'єктів цивільного права (ч. 1 ст. 2), по-друге, на суб'єктів, які є учасниками цивільних правовідносин і в той же час не є суб'єктами цивільного права: держава Україна, територіальні громади та інші суб'єкти публічного права (ч. 2 ст. 2 ЦК України). При цьому, як зауважується, загальна спрямованість цього поділу стосується першочергово процедури утворення суб'єктів і лише побічним шляхом впливає безпосередньо на участь цих осіб у цивільних правовідносинах [14, с. 29]. Неможливість застосування до певного кола учасників цивільних відно-

син поняття суб'єкта цивільного права, пише автор, є наслідком принципової відмінності, що існує між учасниками, які є такими суб'єктами, і, навпаки, тими учасниками цивільних відносин, які є суб'єктами публічного права. Така ж відмінність, зауважується, окрім ознаки шляху створення цих суб'єктів, ґрунтується також на наявності в того чи іншого суб'єкта владних повноважень [14, с. 33].

Як бачимо, О. О. Первомайський виходить із того, що не кожен учасник цивільних відносин може бути суб'єктом цивільного права, що залежить від способу утворення такого учасника цивільних відносин, тому у випадку із суб'єктами публічних прав, якими автор вважає територіальні громади, державу Україна тощо, останні, як учасники цивільних відносин, суб'єктами цивільного права не є.

Таким чином, суб'єкт цивільних прав як поняття, за змістом може охоплювати і учасників, які є носіями як прав та обов'язків, які охоплюються цивільною правоздатністю та дієздатністю, так і учасників, які є носіями прав та обов'язків вже суб'єктивного характеру. При цьому, суб'єкт цивільних правовідносин як поняття є вужчим, тобто таким змістом якого охоплюються як правило учасники, які вже є носіями суб'єктивних прав та обов'язків у межах конкретного цивільного правовідношення.

Загалом, в науці цивільного права суб'єктний склад цивільних правовідносин, є одним із критеріїв, який традиційно береться за основу при здійсненні поділу цивільних правовідносин на окремі види. За цим критерієм цивільні правовідносини поділяються на абсолютні та відносні. Абсолютні правовідносини виникають між суб'єктами права з приводу будь-якого об'єкта цивільних прав та необмеженою кількістю невизначених зобов'язаних суб'єктів; у свою чергу відносні правовідносини виникають між чітко визначеними суб'єктами; в абсолютних та відносних правовідносинах у суб'єктів виникають певні права та обов'язки, що охороняються законом [13, с. 61-62].

Тому, що стосується відносних цивільних правовідносин, то його суб'єктами виступають передусім сторони, якими є кредитор та боржник. Так, пише В. А. Васильєва, до елементів будь-яко-

го зобов'язального правовідношення передусім належать його суб'єкти (сторони). Правомочна сторона в цих відносинах отримала назву кредитора, а зобов'язальна – боржника [6, с. 142]. Особи, які беруть участь у зобов'язанні, – говорить Д. І. Мейер, – іменуються сторонами [12, с. 440]. Правовий зв'язок у формі зобов'язального правовідношення, зауважує А. Ю. Кабалкін, передбачається виключно між двома його суб'єктами – боржником і кредитором [10, с. 21]. Визначальною ознакою, що характеризує суб'єктів договірної зобов'язання, які іменуються в ЦК України сторонами (ч. 1 ст. 510 ЦК України), зауважує Т. В. Боднар, є наявність між ними правового зв'язку, який, власне, і складає квінтесенцію зобов'язання як правовідношення [3, с. 140].

Під сторонами в юридичній літературі пропонується розуміти осіб, які мають взаємозадовольняючий (зустрічний) інтерес, якими є продавець і покупець, орендодавець і орендар, страховик і страхувальник тощо. При цьому, як зазначається, може мати місце множинність учасників як на боці однієї сторони, так і обох (наприклад, при продажі майна продавцем може виступати одна особа, а сторона покупця буде представлена декількома учасниками). У цьому випадку, пише М. А. Рожкова, учасниками будуть самостійні особи, які мають співнаправлений (але не зустрічний) інтерес, який дає змогу їм вступати у правовідносини на одній зі сторін.

Таким чином, зазначає авторка, вчинення дій двома і більше сторонами дає підстави вести мову про дво – чи багатосторонню угоду, а вчинення дій двома і більше учасниками свідчатиме про вчинення одностороннього акту з множинністю осіб (у якому воля осіб, які беруть участь, співнаправлена, що не дає змоги вважати такі акти дво – чи багатосторонніми угодами [16, с. 88].

Отож, сторона як правова категорія є характерною виключно для зобов'язальних правовідносин як різновиду цивільних правовідносин. Як передбачено ч. 1 ст. 509 ЦК України, зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від вчинення певної дії (негативне зобов'яз-

зання), а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку. Сторонами у зобов'язанні є боржник і кредитор (ч. 1 ст. 510 ЦК України). У зобов'язанні на стороні боржника або кредитора можуть бути одна або одночасно кілька осіб (ч. 2 ст. 510 ЦК України). Тому, якщо на підставі юридичного факту чи юридичного складу виникнуть відносини з визначеним суб'єктивним складом, змістом яких будуть їх взаємні суб'єктивні права та обов'язки, такі правовідносини матимуть сторін. Наведене свідчить про те, що сторони є також суб'єктами цивільних правовідносин, зокрема одним із їх видів. Стороною виступає учасник цивільних відносин, що вже вступив у цивільні правовідносини, у яких як сторона володіє суб'єктивними правами та обов'язками.

Залежно від виду договору чи правовідносин загалом стороною, зокрема кредитор чи боржник, може іменуватися по – різному, що залежатиме від юридичної природи договірної чи недоговірної зобов'язання. Це будуть ніби способи буття учасника цивільних відносин у різних іпостасях за певних умов. Наприклад, за договором дарування це буде дарувальник та обдарований (ст. 717 ЦК України), за договором довічного утримання (догляду) – набувач майна та відчужувач (ст. 744 ЦК України), за договором найму – наймодавець та наймач (ст. 759 ЦК України) тощо.

Таким чином, сторонами у цивільному праві виступають учасники (суб'єкти) зобов'язальних правовідносин зі взаємними суб'єктивними правами та обов'язками. Це означає, що залежно від юридичної природи правовідносин, які братимуться за основу, одним із суб'єктів таких правовідносин можуть виступати й сторони. Сторони можуть виступати й одним із суб'єктів правового зв'язку, яким опосередковуватиметься участь у цивільних правовідносинах третьої особи. Наприклад, за договором дарування з обов'язком обдаровуваного на користь третьої особи (ст. 725 ЦК України) щодо правового зв'язку, який складається між дарувальником та обдаровуваним як сторонами договору дарування обдаровуваний водночас виступає і стороною правового зв'язку, який складається між ним та третьою особою, на користь якої встановлений обов'язок за договором.

Таким чином, вступивши у відповідні цивільні правовідносини учасник стає його стороною, третьою особою або іншою упов-

новаженою чи зобов'язаною особою. Це залежатиме від того, чи йтиметься про відносини абсолютного характеру, чи відносини відносного характеру.

Висновки. Підсумовуючи необхідно зробити висновок про те, що беручи за основу при визначенні третіх осіб у цивільних правовідносинах такий критерій як учасники (суб'єкти) цивільних правовідносин слід виходити із наступного: як учасників цивільних відносин слід розглядати коло фізичних та юридичних осіб, а також інших публічних утворень, про які йдеться в ст. 2 ЦК України, які володіючи цивільною правоздатністю та дієздатністю можуть брати участь у цивільних правовідносинах; суб'єктами цивільних правовідносин є учасники, коло яких визначено в ст. 2 ЦК України, які за наявності відповідних передумов уже вступили у відповідні цивільні правовідносини; суб'єкт цивільних прав як поняття, за змістом може персоніфікувати як учасників, які є носіями прав та обов'язків, які охоплюються цивільною правоздатністю та дієздатністю, так і учасників, які є носіями прав та обов'язків суб'єктивного характеру. Різновидом суб'єктів цивільних правовідносин виступають сторони зі взаємними суб'єктивними правами та обов'язками.

1. *Актуальні проблеми спадкового права: навч. посіб. / за заг. ред. проф. Ю. О. Заїки, ст. наук спів. О. О. Лов'яка. К.: КНТ, ЦУЛ, 2014. 336 с.*
2. *Алексеев С. С. Государство и право: учеб. курс. 3 – е изд., перераб. и доп. М.: Юрид. лит., 1996. 192 с.*
3. *Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві : (заг. положення) : навч. посіб. К. : Юстиніан, 2007. 280 с.*
4. *Братусь С. Н. Субъекты гражданского права. М. : Гос. изд-во юрид. лит., 1950. 368 с.*
5. *Вавилин Е. В. Осуществление и защита прав. М. : Волтерс Клувер, 2009. 360 с.*
6. *Васильева В. А. Цивільно-правове регулювання діяльності з надання посередницьких послуг : монографія. Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2006. 346 с.*
7. *Гражданское право : учебник : в 2 т. / отв. ред. Е.А. Суханов. М. : БЕК, 1998. Т. 816 с.*

8. Иоффе О. С. Советское гражданское право: курс лекций. Ч. 1: Общ. ч.: Право собственности. Общее учение об обязательствах. Л.: Изд-во ЛГУ, 1958. 511 с.
9. Зинченко С. А. Юридические факты в механизме правового регулирования. М.: Волтерс Клівер, 2007. 152 с.
10. Кабалкин А. Понятие и стороны обязательства. Российская юстиция. 1995. № 12. С. 18-26.
11. Кечекьян С. Ф. Правоотношения в социалистическом обществе. М.: Изд-во АН СССР, 1958. 187 с.
12. Мейер Д. И. Русское гражданское право (в 2 ч.) Изд. 2-е, испр. (Классика российской цивилистики). М.: «Статут», 2000, 440 с.
13. Надьон В. В. Суб'єктивний обов'язок як елемент змісту цивільних правовідносин: монографія. Харків: Право, 2017. 392 с.
14. Первомайський О. О. Участь територіальної громади у цивільних правовідносинах. Серія «Юридичний радник». Х.: Страйк, 2005. 184 с.
15. Романовська Л. А. Управління майном дитини за цивільним та сімейним законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2016. 20 с.
16. Рожкова М. А. Юридические факты гражданского и процессуального права: соглашение о защите прав и процессуальных соглашений / Исслед. центр частного права. М.: Статут, 2009. 332 с.
17. Харитонов С. О., Харитонова О. І. Цивільні правовідносини: навч. посіб. К.: Істина, 2008. 304 с.
18. Теория государства и права: Курс лекций. Под ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько. 2-е изд., перероб. и доп. М.: Юрист, 2000. 776 с.
19. Толстой Ю. К. К теории правоотношения. Л.: Изд-во Ленинградского ун-та, 1959. 88 с.
20. Шевченко Я. М. Роль і значення суб'єктів цивільного права в суспільстві. Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. 2009. № 2. С. 39-46.

Кузьмич О.Я. Учасники (суб'єкти) цивільних правовідносин як один із критеріїв визначення третіх осіб

Стаття присвячена розробці одного з наукових критеріїв, які можуть братися за основу при визначенні третіх осіб у цивільних правовідносинах, а саме учасникам (суб'єктам) цивільних правовідносин. У статті аналізуються доктринальні дослідження щодо проблематики розуміння змісту таких понять як учасник цивільних відносин, суб'єкт цивільних правовідносин, суб'єкт цивільних прав. Особлива увага присвячена співвідношенню таких понять як суб'єкт цивільних правовідносин та суб'єкт цивільних прав. За результатами наукових досліджень запропоновані авторські визначення названих понять.

Ключові слова : третя особа, цивільні правовідносини, учасник цивільних відносин, суб'єкт цивільних правовідносин, суб'єкт цивільних прав, сторона.

Кузьмич А.Я. Участники (субъектов) гражданских правоотношениях в качестве один из критериев определения третьих лиц

Статья посвящена разработке одного из научных критериев, которые могут браться за основу при определении третьих лиц в гражданских правоотношениях, а именно участникам (субъектам) гражданских правоотношений. В статье анализируются доктринальные исследования по проблематике понимания смысла таких понятий как участник гражданских отношений, субъект гражданских правоотношений, субъект гражданских прав. Особое внимание уделено соотношению таких понятий как субъект гражданских правоотношений и субъект гражданских прав. По результатам научных исследований предложены авторские определения названных понятий.

Ключевые слова: третье лицо, гражданские правоотношения, участник гражданских отношений, субъект гражданских правоотношений, субъект гражданских прав, сторона.

Kuzmic O.Y. Participants (subjects) of civil legal relations as one of the criteria for the identification of third parties

The article is devoted to the development of one of the scientific criteria that can be taken as a basis for the identification of third parties in civil legal relations, namely the participants (subjects) of civil legal relations. The article analyzes doctrinal studies on the problem of understanding the content of such concepts as the participant of civil relations, the subject of civil legal relations, the subject of civil rights. In particular, participants in civil relations are individuals and legal entities, as well as other public entities referred to in Art. 2 of the Civil Code of Ukraine, which having civil capacity and capacity can participate in civil legal relations. At the same time, the subjects of civil legal relations are the participants, whose circle is defined in Art. 2 of the Civil Code of Ukraine, which, in the presence of appropriate prerequisites, have already entered into appropriate civil legal relations. Therefore, having entered into the relevant legal relationship participants, the circle of which is defined in Art. 2 of the Civil Code of Ukraine can become one of the subjects of the legal relationship, which is taken as the basis, and a third person. Particular attention is paid to the relation between such concepts as the subject of civil legal relations and the subject of civil rights. The parties to the civil relationship are a variety of subjects. parties to civil legal relations are subjects of binding legal relations with mutual subjective rights and obligations. As concepts of «party to civil relations», «subjects of civil legal relations», «subjects of civil rights» in relation to the meaning of the concept of «third person» have a general character. In particular, as a third party are the participants whose circle is defined in Art. 2 of the Civil Code of Ukraine, which have already entered into the relevant civil legal relations, and as a consequence, possess the characteristics characteristic of such persons.

Key words: third party, civil legal relations, party to civil relations, subject of civil legal relations, subject of civil rights, party.